

CĂILE DE IDENTIFICARE ȘI PROMOVARE A COPILOR DOTAȚI ARTISTIC**Tatiana BULARGA**

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

The article is dedicated to the problem of giftedness' identification in the educational process. The principal motivation for this thesis is the lack of pedagogical technologies which ensure the effective identification of gifted children and the unsounding of education practice in the development of musical talent where the first step must be treated its effective and objective identification. Has been proved the pedagogical prospect for practice implication, which combines a sequence of giftedness' abilities.

Stabilirea modalităților de diagnosticare a copiilor dotați/supradotați artistic cere de la cercetător (doctorand, masterand, profesor școlar), mai întâi de toate, determinarea scopului unei asemenea acțiuni complexe. În legătură cu aceasta, evidențiem două obiective primordiale, și anume: a) a determina condițiile de manifestare a capacităților elevului în diverse ipostaze și, în special, cum se dezvoltă educatul nemijlocit în procesul învățării; b) a identifica acel eșantion de elevi care anume au nevoie de dezvoltarea capacităților individuale prin angajarea lor în activități extracuriculare orientate în mod deosebit spre realizarea potențialului individual marcat cu o deosebită dotare. Avem în vedere acea categorie de elevi, care în comparație cu colegii săi de clasă (școală), atestă un nivel mult mai înalt de dezvoltare a capacităților artistice, în special, cu referință la capacitățile muzical-artistice. Acest eșantion de elevi formează acea elită de deținători ai capacităților artistice considerabile, însă, care, deocamdată, rămân a fi *nerealizate* sau realizate într-o măsură mică.

Anume în pofida faptului pedagogic descris mai sus, apare necesitatea elaborării unor tehnologii și tehnici de diagnosticare în complex a fenomenului respectiv. În această ordine de idei, vom menționa că principalul scop al procesului de diagnosticare se reduce la conținuturile și formele de informare cât se poate de calificat a elevilor și profesorilor în ceea ce privește perspectivele acestora și domeniile de dotare, programul de dezvoltare a capacităților lor individuale. Însă aceste acțiuni sunt cu neputință de realizat fără a dispune de banca de date concrete și veridice referitoare la personalitatea elevului supus exercițiului de diagnosticare.

În continuare, vom încerca să evidențiem câteva categorii de elevi priviți din unghiul de vedere al manifestării și performanțelor lor în procesul de studii.

Elevii care se consacră totalmente procesului de studii. Această categorie de elevi consumă toată energia pentru însușirea conținuturilor curriculumului școlar. Ei sunt disciplinați, responsabili, organizați, manifestă un înalt spirit de inițiativă și curiozitate, în același timp, nu se evidențiază prin capacități deosebite într-o anumită activitate (artistică, tehnică etc.). Pentru acești elevi toate disciplinele școlare prezintă un interes și o importanță egală. La fiecare oră de curs elevii din această categorie investesc în activitatea de învățare resurse individuale maxime, ca în cele din urmă să se aleagă cu o dezvoltare adecvată (suficientă, bună etc.). Constatăm că această categorie de elevi în clasele a IX-X-a depășesc simțitor colegii săi după nivelul de dezvoltare. Ei manifestă o atitudine pozitivă față de învățare, iar pozițiile lor civice în cadrul activităților obștești din an în an se întăresc tot mai mult. Acești elevi, de regulă, absolvesc școala cu succes și continuă studiile în alte instituții de învățământ.

Elevii care, indiferent de capacitățile individuale, nu arată rezultate viabile. Pentru această categorie de elevi, mai ales în clasele primare, interesele individuale nu sunt legate nemijlocit de o disciplină de studiu sau alta. Ei sunt destul de activi în activitățile extracuriculare, deși neglijează îndeplinirea lucrului pentru acasă la disciplinele școlare. Profesorul școlar trebuie să aibă o atitudine deosebită față de asemenea elevi, să le acorde atenție în privința identificării motivelor care duc la situația de indiferență față de însușirea disciplinelor școlare. Acțiunile didactice trebuie orientate spre activizarea elevilor astfel, încât ei să se bucure de succese cât mai mari la învățatură. Fiind calificați drept cei mai buni în rândul colegilor de clasă, această categorie de elevi, timp îndelungat, rămâne în umbra atenției profesorului, nu li se acordă atenție pedagogică suficientă. Ei nu sunt supuși criticii pentru faptul că nu folosesc din plin potențialul individual pentru a atinge performanțe într-un anumit domeniu. Astfel, acești elevi ratează posibilitatea de a activa din plin, a depune toate eforturile pentru atingerea scopurilor înaintate, ceea ce este destul de important pentru a se afirma în oricare domeniu de activitate, inclusiv, în domeniul muzical-artistice. Elevii din această categorie își schimbă

frecvent preferințele față de ocupațiile extracuriculare, căutând să obțină rezultate ușoare fără a depune eforturi volitive mari și continui. De aceea, este destul de important a forma la acești elevi o *cultură organizațională*, care le-ar permite să se manifeste destul de eficient. Diagnosticul capacităților individuale în acest context trebuie să fie axat pe atingerea următoarelor obiective:

- a determina în ce măsură sunt dezvoltate la moment capacitățile individuale ale elevilor;
- a identifica factorii facilitatori/eficienți în procesul de dezvoltare a capacităților elevilor.

Elevii a căror reușită este ne semnificativă pe parcursul unei perioade îndelungate. La acești elevi este puternic dezvoltată imaginația, însă ei manifestă un nivel inferior de gândire analitică și abstractizare. În primii ani de studii ei însușesc bine disciplinele bazate pe reprezentări ale exemplificărilor concrete. Pe măsura creșterii necesității de a face abstractizări, elevii se confruntă cu dificultăți considerabile care provoacă stări de blocare psihologică, iar în consecință și scăderea interesului pentru cunoaștere. Ei consideră că insuccesul personal este determinat de slaba lor sârguință, de incapacitatea lor individuală. Profesorii școlari, cu mici excepții, nu supun unui diagnostic special capacitățile de profil ale acestor elevi, care, spre regret, trec în latență, dar care ar putea redresa situația destul de îngrijorătoare în planul de formare a personalității.

În cele ce urmează, ne vom referi la indicii/indicatorii cu ajutorul cărora este posibilă clasificarea elevilor dotați. Unul dintre indicatorii semnificativi, în acest sens, rămâne a fi vârsta de școlarizare, și anume:

- la un anumit moment elevul atinge un grad relativ înalt de dezvoltare a capacităților individuale într-un anumit domeniu care îi permite să se manifeste cu o reușită deosebită;
- rezultatele vădite obținute de elev într-o activitate anumită permit a conchide că aceste rezultate ar fi și mai înalte dacă elevul ar folosi pe deplin capacitățile sale individuale necesare anume acestei activități/discipline școlare. La avansarea nivelului de reușită personală ar putea să-și dea concursul atât factorii de timp, cât și cei legați de capacitățile generale de personalitate (voință, inteligență, atenție etc.);
- elevul demonstrează rezultate înalte într-un anumit domeniu de activitate, în timp ce în alte activități el manifestă un nivel mediu de performanță. Datorită reușitei deosebite a elevului într-o activitate, profesorii altor discipline trec cu vederea reușitele ne semnificative.

Este cunoscut faptul că elevii superior dotați au anumite particularități individuale pe care trebuie să le cunoască toți participanții la procesul educațional, dar mai ales profesorul școlar. Printre aceste particularități evidențiem:

- copiii dotați și/sau supradotați, de regulă, sunt foarte activi și mereu preocupați de soluționarea anumitelor probleme. Ei tind să lucreze mai mult decât alții, acordând atenție sporită lucrurilor și fenomenelor care nu au o legătură directă cu ora de curs. La prima vedere, se pare că acești elevi nu acordă atenție suficientă tuturor disciplinelor școlare, alegând drept prioritară doar unele dintre acestea. Ei au nevoie de o atenție și susținere deosebită din partea profesorului pentru dezvoltarea continuă a aptitudinilor individuale;
- copiii dotați și/sau supradotați își realizează cu insistență scopurile scontate și prin aceasta, firește, aduc „prejudicii” profesorului, deoarece acești elevi caută să pătrundă în esența lucrurilor și să rămână satisfăcuți pe deplin de acțiunile întreprinse;
- copiii dotați și/sau supradotați au nevoie stringentă de apreciere adecvată și veridică la un anumit nivel (*inferior, mediu sau superior*) pentru a-și cunoaște starea reală, rezervele și perspectivele;
- datorită capacităților deosebite de care dispun, ei sunt mult mai eficienți decât covârșnicii în activități independente, în studiul independent, ceea ce se manifestă, în special, în legătură cu investigarea surselor bibliografice suplimentare, în activitățile de creație artistică etc.;
- copiii din această categorie sunt ași de a pătrunde în esența lucrurilor, fiind critici și autocritici;
- la oricare fenomen, subiect al cunoașterii ei vin cu o mulțime de întrebări la care insistă să obțină răspunsuri explicite și argumentate;
- pentru ei prezintă interes acele ore de curs, care sunt modelate prin aplicarea metodelor problematizate, în timp ce colegii de clasă se mulțumesc cu însușirea materiilor comunicate de-a gata de către profesor, apelând doar la metode reproductive de studiu;
- acești elevi sunt disponibili pentru a însuși cunoștințele în mod independent;
- spre deosebire de colegii săi, elevii dotați și/sau supradotați cu o competență specială analizează, suprapun, generalizează, deduc, discriminează faptele studiate;
- majoritatea elevilor dotați și/sau supradotați își înaintează scopuri majore care sunt irealizabile pentru covârșnicii săi.

Împreună cu particularitățile individuale caracteristice elevilor dotați/supradotați putem, de asemenea, evidenția următorii indicatori:

- interesul deosebit pentru activități ce necesită implicarea la maximum a capacităților intelectuale;
- competențe supravârstei;
- tendința de a găsi independent răspunsul la oricare întrebare apărută pe parcursul cunoașterii;
- dorința de a descoperi, a crea, a inventa;
- manifestarea interesului pentru informații și cunoștințe din diferite domenii;
- manifestarea unei memorări excepționale;
- prezența unei imaginații excepționale;
- preferința pentru acțiunile de inovare;
- capacitatea dezvoltată de a expune propriile judecăți/gânduri;
- manifestarea toleranței pentru activitatea realizată (învățare, creare, joc etc.);
- tendința de a participa activ la acțiuni extracurriculare;
- interesul multiplu pentru studiul diverselor izvoare bibliografice (enciclopedii, dicționare etc.);
- interesul pentru cercetare;
- manifestarea unei simțiri destul de dezvoltate pentru adevăr;
- tendința înaltă pentru experimentare/inovare și riscul de a întreprinde diverse acțiuni în domeniul cunoașterii;
- prezența simțului pentru umor, pentru hazliu;
- manifestarea unei responsabilități înalte pentru acțiunile întreprinse;
- manifestarea unei înalte productivități, tendinței de a anticipa materiile desemnate de programele școlare.

Rezumând cele expuse mai sus, vom remarca că elevii dotați/supradotați au nevoie nu numai de diagnosticul obiectiv și precoce a capacităților individuale, ci și de elaborarea și aplicarea competențelor a strategiilor pedagogice special orientate spre dezvoltarea continuă a capacităților individuale.

Bibliografie:

1. Babii V. Teoria și praxiologia educației muzical-artistice. - Chișinău: Editura „Elena-V.I.”, 2010.
2. Cristea M. Sistemul educațional și personalitatea. Dimensiunea estetică. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994.
3. Guțu V. Managementul schimbării în cadrul educațional. - Chișinău: CEP USM, 2005.
4. Jigău M. Copiii supradotați. - București: Editura Știință și Tehnică, 1994.
5. Roșca Al., Zorgo B. Aptitudinile. - București: Editura Științifică, 1972.
6. Zisulescu Șt. Aptitudini și talente. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971.

Prezentat la 02.06.2011